Rok II. Wilno, d. 10—25 listopada 1928 r. Nr. 21—22

Wiadomości Archidiecezjalne Wileńskie

Cena prenumeraty:
Rocznie . . 15 zł
Półrocznie . 8 zł
Nr. pojedyń. 80 gr

DWUTYGODNIK KAPŁAŃSKI.
REDAKCJA I ADMINISTRACJA:
Wilno, zaułek Bernardyński 6, m. 1.
Konto P. K. O. Nr. 80.833.

Cena ogłoszeń:
Cała strona . 48 zł
Pół strony . 24 zł
1/4 strony . . 12 zł
1/8 strony . . 8 zł

Agnoscite quod agitis: imitamini quod tractatis. *Pont. Rom.*

DZIAŁ URZĘDOWY.

Zarządzenia Stolicy Apostolskiej.

Pismo okólne do PPWW. Patrjarchów, Prymasów, Arcybiskupów, Biskupów i innych Ordynarjuszy, zachowujących zgodę i jedność ze Stolicą Apostolską: o popieraniu studjów nad sprawami wschodniemi. — (Dok. — 3.). — A rozważywszy wszystkie te korzyści, które dla chrześcijaństwa z opisanego wykształcenia młodzieży popłyną, uważaliśmy za obowiązek nie szczędzić ani na chwilę wysiłków, aby zatwierdzonemu przez nas Instytutowi Wschodniemu nietylko zapewnić żywotność, ale, ile możności, rozwój coraz to bujniejszy. Dlatego pragnęliśmy jak najprędzej przydzielić mu siedzibę przy Matce Bożej Śnieżnej na Eskwilinie, zużywając na wykupienie domu Antonianowego i na przystosowanie go do naszego zadania sumę pieniędzy, która nam z hojności pewnego Arcypasterza, krótko przedtem zmarłego, oraz pewnego męża ze Stanów Zjednoczonych Ameryki przypadającą w udziale, którym z tego powodu jaknajobfitszej nagrody zasług niebieskich gorąco życzymy. Nie można pominąć milczeniem, że z Hiszpanji dostarczono nam pomocy, abyśmy w nowej siedzibie obszerniejszą i okazalszą urządzili bibljotekę. Pochwaliwszy tę hojność jako przykład, będziemy, rozumiejąc doskonale na podstawie praktyki i długoletniego doświadczenia, zdobytego na kierowniczem stanowsku w Bibljotece Ambrozjańskiej i Watykańskiej, jak doniosłą jest rzeczą nową tę bibljotekę wyposażyć w środki, z których profesorowie i alumni wygodnie czerpać mogą znajomość spraw wschodnich, jakby z żył jakichś, ukrytych i nieznanych niekiedy, ale niesłychanie bogatych i ku ogólnej podawać potrzebie, będziemy, żadnemi nie zrażeni trudnościami, przeczuwanem i przez Nas w przyszłości w liczbie niemałej i groźnej postaci, całą siłą gromadzili to wszystko, co się odnosi do krain, obyczajów, języków, obrządków wschodnich, wdzięczni bardzo, jeśli Nam ktoś, ze względu na przywiązanie do Zastępcy Chrystusa, ku dokończeniu tak ważnego dzieła, przyjdzie wedle sił z wydatną pomocą, czy to ofiarując pewną sumę pieniędzy, czy też dostarczając książek, rękopisów, obrazów i innych tego rodzaju pomników i śladów Wschodu chrześcijańskiego. — Odtąd spodziewamy się, że narody wschodnie,

ujrzawszy własnemi oczyma bogate pomniki przodków swoich pobożności, nauki i sztuki, przekonają się naocznie, w jakiej czci ma Kościół Rzymski prawdziwą, odwieczną, prawą „ortodoksję“, z jaką nieskazitelnością ją zachowuje, jej broni, ją szerzy. Czyż większa ich część tem wszystkiem, jakby najsilniejszymi dowodami, jak się spodziewać można, wzruszona, zwłaszcza jeśli do wspólnych studjów dojdzie czynnik miłości chrześcijańskiej, odnawiając dawną chwałę a zarzucając uprzedzenia, nie zapragnie powrócić do gorąco umiłowanej jedności, która wzmacnia się nie częściowem, ale — jak przystoi prawdziwym wyznawcom Chrystusowym, którzy w jednej owczarni pod jednym mają się złączyć Pasterzem — zupełnem i otwartem wiary wyznaniem? — Błagamy Boga westchnieniami i modlitwami, aby najradośniejszy dzień ten wreszcie światu chrześcijańskiemu zajaśniał. Tymczasem godzi się może, Wielebni Bracia, chociaż krótko nadmienić, w jaki sposób obecnie Instytut Nasz Wschodni w porozumieniu z Nami ku osiągnięciu tego celu z natężeniem sił działa. Dwa są bowiem rodzaje studjów, którym się uczeni z zapałem oddają, jeden, który ogranicza się niejako do ścian domowych, drugi, który wychodzi na zewnątrz przez wydawanie dokumentów chrześcijańskiego Wschodu, niewyzyskanych dotąd albo z biegiem czasu zapomnianych. — Już zaś w wykształceniu sił młodszych z wielkiem zadowoleniem wymieniamy oprócz innowierczej teologji dogmatycznej, objaśnienia Ojców wschodnich, tudzież wszystkich spraw, które odnoszą się czy to do metodyki studjów wschodnich, czy też do historji, liturgji, archeologji i innych nauk świętych, oraz do rozmaitych języków tych narodów, przedewszystkiem to, że mogliśmy w końcu do nauk byzantyjskich dołączyć nauki islamu — co w uczelniach rzymskich dotychczas było może nieznane. Była to szczególniejsza bowiem dobroć Opatrzności Bożej, że mianowaliśmy profesorem nauki tej bardzo użytecznej męża, który, pochodząc z narodu tureckiego, po długich studjach, pod natchnieniem Bożem, przyjął wiarę katolicką, a godnością kapłańską obdarzony, wydawał się najodpowiedniejszym, by alumnów, mających, jako sługi Boże, działać wśród jego rodaków, nauczył sposobu, jak pomyślnie przeprowadzić sprawę jednego i nierozdzielnego Boga, oraz prawa ewangelicznego czy to u ludzi mniej wykształconych, czy też u mężów wykwintniejszą wygładzonych nauką. — Dla rozszerzania imienia katolickiego oraz dla uzyskania prawej wśród chrześcijan jedności nie mniejsze mają znaczenie dzieła, które staraniem i zabiegliwością Instytutu Wschodniego wychodzą na widok publiczny. Tomy te, „Orientalia Christiana“ zatytułowane, w większej części przez profesorów Instytutu, niektóre przez innych dobrze ze sprawami wschodniemi obeznanych mężów w porozumieniu z Instytutem napisane, od wielu lat wydawane, tłumaczą te sprawy, które odnoszą się do stosunków, najczęściej tubylcom nieznanych, dawniejszych albo obecnych, tego lub owego ludu; albo nowym blaskiem rozjaśniają dzieje religijne Wschodu, z ukrytych dotąd dobyte dokumentów. Opowiadają one nadto i o związkach mnichów wschodnich i Patrjarchów samych z Stolicą Apostolską i Rzymskich Papieży trosce w obronie ich praw i własności, i gromadzą i ujednolicają innowierców zapatrywania teologiczne o Sakramentach i Kościele samym z prawdą katolicką, i objaśniają rękopisy wschodnie, i tłumaczą. W końcu, by nie przedłużać tych wzmianek, niema przedmiotu, odnoszącego się do nauk świę-

tych albo mającego jakikolwiek związek z obrządkiem wschodnim — jakiemi są naprzykład greckie ślady, zachowane w południowej Italji—żeby je pominęły pilne bardzo badania owych mężów. — Jeśli się tak ułożyły sprawy, czyjeż serce nie podniesie się na widok tej olbrzymiej pracy, podjętej przedewszystkiem dla dobra ludów wschodnich, silną bardzo nadzieją, że najłaskawszy Zbawiciel ludzkości, Chrystus Jezus, litując się nad upadkiem tylu ludzi, zdala od prawej drogi oddawna błądzących, i przychylnie odnosząc się do poczynań Naszych, przywiedzie w końcu owieczki swoje do jednej owczarni, aby je jeden prowadził Pasterz? Zwłaszcza, że u owych ludów tak wielka część Objawienia nader bogobojnie jest zachowana; i szczególniejsza istnieje uległość wobec Chrystusa Pana i niezwykła miłość wobec Jego Matki niepokalanej i Sakramantów używanie. Ponieważ tedy dla przeprowadzenia dzieła odkupienia ludzkiego Bóg ze względu na swoją łaskawość postanowił użyć ludzi zwłaszcza kapłanów, jako pomocników, cóż pozostaje, Wielebni Bracia, jak tylko ponownie Was zachęcić i błagać jaknajusilniej, byście wespół z Nami, nietylko umysłem i sercem się zjednoczyli, lecz także przyłożyli starania i pracy, by prędzej zajaśniał dzień najgoręcej upragniony, w którym pozdrowimy nie kilku tylko Greków, Słowian, Rumunów i innych wschodnich narodów, ale wszystkich synów, dotąd odłączonych, dla jedności z Kościołem Rzymskim pozyskanych? Kiedy zastanawiamy się nad tem, od czego zacząć i co uczynić, aby z pomocą Bożą przyśpieszyć tę radość, wydaje się Nam, że możemy się przyrównać do owego gospodarza, którego Chrystus Pan przedstawia jako wzywającego zaproszonych na wieczerzę, *by przyszli, boć już wszystko gotowe* (Łuk. XIV, 17). Stosując te słowa do sprawy naszej, wzywamy Was usilnie, Wielebni Bracia, i wszystkich razem i każdego z osobna, abyście, popierając wszelkim sposobem studja nad sprawami wschodniemi, wytężyli razem z Nami siły duchowe ku dokonaniu dzieła takiego. Wówczas to, po usunięciu w końcu wszelkich gorąco upragnionego zjednoczenia przeszkód, za pomocą Błogosławionej Dziewicy, Niepokalanej Bogarodzicielki oraz świętych owych Ojców i Doktorów Wschodu i Zachodu, przyjmiemy w objęcia braci i synów, tak długo odłączonych, powracających do domu ojcowskiego, jak najściślej złączonych tą miłością, która opiera się na prawdzie i na pełnem wyznawaniu prawa chrześcijańskiego jako na fundamencie najsilniejszym. — Aby te Nasze poczynania jak najpomyślniejszy osiągnęły wynik i skutek, udzielamy Wam, Wielebni Bracia, i Owczarni pieczy waszej powierzonej, jako zadatek darów niebiańskich i świadectwo ojcowskiej Naszej przychylności, z głębi serca Błogosławieństwo Apostolskie. — Dan w Rzymie u św. Piotra, dnia 8 września, w uroczystość Narodzenia Najśw. Maryi Panny, 1928 r., Pontyfikatu Naszego siódmego. — **PIUS P. XI.** — (*Acta Ap. Sedis*, t. 20, str. 277.).

Zarządzenia Ordynarjatu Arcybiskupiego.

Kazania katechizmowe na rok 1929.— *Wilno, d. 20 listopada 1928 r. Nr.4904.—Wielebnemu Duchowieństwu Archidiecezji Wileńskiej — pozdrowienie w Panu.* — Nieustanną troską Kościoła było i jest, żeby każdy z wiernych był należycie oświecony i wykształcony w rzeczach wiary. Od tego, jaki jest stopień poznania zasad wiary wśród ludności, zależy odporność jej na wszelkiego rodzaju błędy, jak również poziom moralny. Ludność,

słabo oświecona w wierze, łatwo ulega agitacji sekciarskiej i wywrotowej; pochopniejsza do wszelkiego rodzaju występków, wkrótce dziczeje i szybko się stacza w bagno zepsucia moralnego. Żeby więc nietylko ustrzec ją od tego, lecz coraz bardziej podnosić na wyżyny życia chrześcijańskiego i właściwej każdemu stanowi doskonałości, należy z całą usilnością dążyć do rzetelnej i gruntownej oświaty w rzeczach wiary i moralności. — Rozmaite służą do tego sposoby: szerzenie dobrych książek, czytelnictwo, wykłady na specjalnych kursach nauki wiary i t. p. Najbardziej atoli celowym sposobem jest systematyczny wykład prawd wiary w kościele w niedzielnem nauczaniu. Żeby jednak osiągnęło ono swój skutek, wskazanem jest zachowanie tych kilku zasadniczych prawideł.—1-e. Każda nauka powinna być należycie opracowana. 2-e. Każda nauka powinna zawierać pewną całość i tę całość, t. j. czy to prawdę wiary ezy też zasadę moralności, całkowicie objąć i wyczerpać. 3-e. Każda nauka powinna być wygłoszona jasno, prosto, zrozumiale — pod względem języka i stylu, z uwzględnieniem słuchaczy, których się ma przed sobą, oraz krótko, to znaczy — nie przekraczać pół godziny. Wreszcie—taka nauka nie może być suchym, oderwanym traktatem, lecz powinna być aktualną i objaśnioną przykładami. — Mając na względzie powszechne dobro duchowe naszych Wiernych, niniejszem zarządzam, aby we wszystkich parafjach i publicznych kościołach w całej archidiecezji, o ile nie jest rozpoczęty cykl kazań katechizmowych, zaczynając od pierwszej niedzieli Adwentu r. b., były wygłaszane nauki katechizmowe według podanego niżej planu: — *I Niedziela Adwentu*: O wierze i jej potrzebie. *II Niedz. Adwentu*: O źródłach wiary: urząd nauczycielski, ustanowiony przez Chrystusa Pana w Kościele, jego prawa i przywileje. *III Niedz. Adw.*: Pismo Święte. *IV Niedz. Adw.*: Tradycja czyli podanie. *Niedziela po Bożem Narodzeniu*: — Prawdy i tajemnice wiary oraz ich stałość. Powaga Kościoła w określaniu prawd wiary. *Niedziela po Nowym Roku* (*Trzech Króli*). Wiara, jako akt rozumu i woli, oraz pobudka do wierzenia. *Niedziela I po Trzech Królach*: Cechy wiary: wiara ma być nadprzyrodzoną i powszechną, pewną i mocną. *Niedz. II po Trzech Królach*: Cechy wiary: wiara ma być rozumną i pokorną, żywą i czynną. *Niedziela Starozapustna*: Bóg i jego istnienie. *M. Boskiej Gromnicznej*: Znaczenie i nauki uroczystości. *Niedziela Mięsopustna*: Bóg i jego doskonałości — nieskończony, niezłożony, wszędzie obecny, niezmienny, wieczny. *Niedziela Zapustna*: Bóg i Jego doskonałości: wszechmocny, wszystko wiedzący, najświętszy. *Popielec*: Nauka o poście. *Na nabożeństwie pasyjnem*—nauki o Męce Pańskiej lub o Sakram. Pokuty. *I Niedz. Postu*: Bóg jest jeden. *II Niedz. Postu*: Bóg jest jeden, ale we Trzech Osobach. *III Niedz. Postu*: O pochodzeniu osób Boskich. *IV Niedz. Postu*: Stworzenie świata. *V Niedz. Postu*: Stworzenie Aniołów i człowieka. *Niedziela Palmowa*: Czytanie Męki Pańskiej. *Wielki Czwartek*: Nauka o godnem przyjmowaniu Komunji św. *Wielki Piątek*: przed nabożeństwem wyjaśnienie obrzędów tego dnia i nauka o Męce Pańskiej. *Wielkanoc*: Kazanie świąteczne. *Poniedziałek Wielki.*: O patrzebie znajomości wiary, jej praktykowaniu i nauczaniu. *Niedziela Przewodn.*: Stan pierwotny człowieka. *Zwiastowanie Najśw. Maryi Panny*: Marya—Matka Boża. *Niedziela II po Wielkanocy*: Upadek pierwszego człowieka i jego skutki. *Niedziela III po Wielk.*: Opatrzność Boża. *Niedz. IV po Wielkanocy*: Tajemnica Wcielenia, jej zapowiedź w

raju i powolne przygotowanie w Starym Testamencie. *Matki Boskiej Królowej Polski*: Marya jest królową nieba i królową narodów, powinności względem Niej ludzi. *Niedz. V po Wielk.*: Chrystus jest Bogiem i Synem Bożym. *Wniebowstąpienie Pańskie*: Czego nas uczy ta tajemnica i do czego pobudza. *Niedz. po Wniebowstąpieniu Pańskiem*: Chrystus jest prawdziwym Bogiem i człowiekiem: podwójna wola i podwójne działanie. *Zesłanie Ducha Świętego:* Duch Święty i i jego dary. *Poniedziałek świąteczny*: O powolności natchnieniom łaski. *Trójcy Świętej*: Wielkość tajemnicy, powinność nasza względem Niej, wiara pokorna, ufność, cześć. *Boże Ciało*: O czci Najśw. Sakramentu: słuchanie Mszy, nawiedzanie, Komunja. *Niedziela w oktawie Bożego Ciała:* O częstej Komunji św. *Niedz. III po Świątkach*: Doskonałość natury ludzkiej w Chrystusie Panu co do duszy, woli, ciała. *Niedz. IV po Świątkach*: O czci należnej Osobie Jezusa Chrystusa i Jego Sercu Najświętszemu. *Niedz. V po Świątkach* Marya Panna—Matka Boża. *Św. Piotra i Pawła*: Św. Piotr — głowa Kościoła. *Niedz. VI po Św.*: Marya Panna — Niepokalanie Poczęta. *Niedz. VII po Św.*: Marya Panna — zawsze Dziewica. *Niedz. VIII po Św.*: Marya Panna nasza pośredniczka u Boga. *Niedz. IX po Św.*: Cześć należna Najśw. Maryi Pannie. *Niedz. X po Św.*: Życie Chrystusa Pana na ziemi — życie ukryte. *Niedz. XI po Św.*: Życie Chrystusa Pana publiczne. *Niedz. XII po Św.*: Życie Chrystusa Pana męczeńskie. *Wniebowzięcie Najśw. Maryi P.*: NMP. powszechna Pośredniczka. *Niedz. XIII po Św.*: Tajemnica odkupienia: zadośćuczynienie powszechne za grzechy i ludzi. *Niedz. XIV po Św.*: Tajemnica odkupienia: wysłużenie łask potrzebnych. *Niedz. XV po Św.:* Chrystus Pan jest obiecanym Mesjaszem. *Niedz. XVI po Św. — Narodzenie Matki Boskiej*: Marya jest ucieczką grzeszników. *Niedz. XVII po Św.*: Chrystus Pan jest naszą głową. *Niedz. XVIII po Św.*: Chrystus Pan jest naszym Nauczycielem. *Niedz. XIX po Św.*: Chrystus Pan jest najwyższym Kapłanem. *Niedz. XX po Św.*: Łaska: określenie i potrzeba. *Niedz. XXI po Św.*: Łaska uczynkowa i jej potrzeba. *Niedz. XXII po Św.—Poświęcenie Kościoła*: O czci należnej kościołom i obowiązkach względem świątyni. *Niedz. XXIII po Św. — Chrystusa Króla*: Cośmy powinni Chrystusowi jako Królowi. *Wszystkich Świętych*: Łaska uświęcająca. *Dzień Zaduszny:* Jak możemy wspierać dusze czyścowe. *Niedz. XXIV po Św.*: Śmierć. *Niedz. XXV po Św.*: Sąd szczegółowy. *Niedz. XXVI po Św.*: Czyściec. Niebo. Piekło. *Niedz. XXVII* (*ostatnia*) *po Św.*: Sąd ostateczny i zmartwychwstanie ciał. — Nauki należy w miarę możności tak opracowywać, żeby się zawsze nawiązywały do perykopy ewangelicznej, przypadającej na odpowiednią niedzielę, oraz aby były oparte na Teologji Dogmatycznej. Jako podręcznik podstawowy zaleca się biskupa Pelczara *Tajemnice Religji Katolickiej*, jako źródła pomocnicze: Ks. Józef Kłos *Kazania Katechizmowe*, t. I. Ks. Stieglitz *Katechezy*, Ks. J. Stagraczyński *Nauki Katechizmowe*, Ks. Zollner *Kazania Katechizmowe* i in. — † **ROMUALD abp**

W sprawie nabożeństw szkolnych w 10-tą rocznicę niepodległości. — *Wilno, dn. 3 listopada 1928 roku Nr. 519.* — Do PWW. Księży Dziekanów. — Niniejszem Kurja przesyła do zawiadomienia WKs.WKs. Proboszczom, Rektorom kościołów publicznych i kaplic szkolnych oraz Księżom Prefektom szkół, iż J. E. Ksiądz Arcybiskup - Metropolita Wileński poleca wszystkim wyżej wymienionym, aby dn. *10 listopada r. b.*, jako w dziesiątą rocznicę odzyskania niepodległości Polski, odprawili w

tychże kościołach i kaplicach, po porozumieniu się z władzami szkolnemi w godzinie dogodnej, uroczystą Mszę św. dla dziatwy i młodzieży szkolnej, z kazaniem okolicznościowem, i odśpiewali po niej „Te Deum" z wersetami i modlitwami za Ojczyznę, Prezydenta i pro gratiarum actione. — *Ks. L. Żebrowski*, Radca Kurji do spraw szkolnych.

W sprawie przesyłania kolekt. — *Wilno, dn. 8.XI.1928 roku Nr. 4658.*—Do Przewielebnych Księży Dziekanów Archid. Wileńskiej. — W sprawie przesyłania kolekt od ks. ks. Proboszczów Kurja zaznacza, że takowe mają być przesyłane tylko przez Ks.Ks. Dziekanów. Kolekty na Seminarjum Archidiecezjalne należy tamże skierowywać, kolekty na akcję katolicką — do Ligi Katolickiej. Inne zaś kolekty należy skierowywać do Kurji w następujący sposób: 1. po zebraniu od wszystkich XX. Proboszczów, 2. do każdego rodzaju kolekt dołączyć osobny raport ze wskazaniem parafij i sum na nie przypadających. — *X. A. Sawicki*, Kanclerz Kurji.

Przesunięcia personalne. — Na mocy zarządzenia J. E. Księdza Arcybiskupa-Metropolity Wileńskiego w składzie osobistym Duchowieństwa archidiecezji zaszły następujące zmiany: ks. dr. Walerjan Meysztowicz na własną prośbę zwolniony został ze stanowiska obrońcy węzła małżeńskiego i ślubów zakonnych przy Sądzie Arcybiskupim i Metropolitalnym, na jego zaś miejsce naznaczony ks. Józef Poniatowski, M. T., prof. Semin. Duch. dn. 3.XI.28 r. L. 4557. — *X. A. Sawicki*, Kancl. Kurji.

Dnia 30 listopada r. b. przypada 10 rocznica Konsekracji Biskupiej J. E. Księdza Arcybiskupa-Metropolity.— Redakcja na tem miejscu składa NPW. Arcypasterzowi serdeczne życzenia—plurimos annos!

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

Z OKAZJI ŚWIĘTA MŁODZIEŻY.

Dzień 18 listopada r. b. jest dniem wielkiego „Święta Młodzieży", organizowanego przez Stowarzyszenia Młodzieży Polskiej. Obchód ten skupia pod hasłem: „My, rycerze Chrystusowej Polski" dziesiątki tysięcy młodzieży męskiej, by ułatwić jej uświadomienie sobie własnej potęgi organizacyjnej — a zarazem zasilić ducha nową energją do pracy, przypomnieć hasła i ideały, dla których młodzież ta skupiła się dokoła sztandaru Krzyża i Orła.

Myśl przewodnia obchodu wyraża się w haśle, rzuconem przez centralę ogólnopolską S. M. P., Zjednoczenie Młodzieży Polskiej w Poznaniu, a brzmi ono, jak wspomniano wyżej: „My, rycerze Chrystusowej Polski". Temat ten zalecałoby się gruntownie przerobić bądź to w formie kazań, bądź wieczornic, akademij, uroczystych zebrań i t. p.

Szereg podręczników jest do dyspozycji prelegentów.

Przedewszystkiem polecić trzeba gazety: *Kierownik Stowarzyszeń Młodzieży* i *Przyjaciel Młodzieży*, które w nr-ach 9, 10 i 11 r. b. przynoszą dużo artykułów i wykładów na temat rycerstwa Chrystusowego.

Wydawnictwa książkowe z działu kazań i przemówień na „Święto Młodzieży" są następujące:

Kazania i przemówienia:
Ks. Henryk Weryński: *Młodzi na bój* (Triduum — nowość) 1.10. X. A. Rogóż: *W górę serca*, wyd. II 1.80. Ks. A. Rogoż: *Nauki rekolekcyjne*, wyd. II 2.50. Ks. Stanisław Grzęda: *Co wzgórę jest miłujcie!* 5.—. F. Godlewski: *Wielka idea — wielki cel* 1.80.

Punkt ciężkości każdego obchodu spoczywa jednak przeważnie na akademji czy wieczornicy. Aby ułatwić zorganizowanie tychże, nawet i na prowincji, gdzie zwykle trudno o pomoce oświatowe, wydało Zjednoczenie szereg tomików t. zw. *Bibljoteki Wieczornicowej*, przynoszącej gotowy program i materjały (wykład, deklamacje solowe, uscenizowane, chórowe śpiewy, żywe obrazy, fragmenty sceniczne) na urządzenie obchodu.

Bibljoteka Wieczornicowa:
Zbigniew Topór: *Święto Młodzieży* wyd. II 90 gr. Eremus: *Św. Stanisław Kostka* 1.20. Eremus: *Razem młodzi* 1.50. Ludwik Wrześniowski: *Poświęcenie Sztandaru*. 1.

Zjednoczenie wydało także kilka stosownych sztuk teatralnych. Oto tytuły:

Teatr dla młodzieży męskiej:
Zbigniew Topór: *Dwaj bracia*, wyd. III 1.80. Zbigniew Topór: *Posądzony*. 2.20 W. Alp: *Do większych ja rzeczy urodzony*, wyd. II. 1.20 C. Wolniewiczówna *Lipa św. Stanisława*. 1.20.

Żadna uroczystość nie obejdzie się bez występu chóru. Zbiór pieśni, wydanych przez Zjednoczenie, przedstawia się bardzo poważnie i oddaje doskonałe usługi przy każdej okazji.

Jednem z bardzo ważnych zajęć pracowników społecznych jest zdobywanie funduszów na prowadzenie tej akcji. Zjednoczenie Młodzieży Polskiej przychodzi im z pomocą, wydając odpowiednie druki, które z okazji „Święta Młodzieży“ ułatwią kwestę na cele Stowarzyszenia. Oto one:

Druki reklamowe:
Afisze trójbarwne, ogłaszające obchód —*w druku*. Żetony dwukolorowe, na zbiórkę publiczną po 5 gr. Nalepki trójbarwne, zamiast iluminacji po 10 gr. Obrazki św. Stanisława Kostki, większe po 1 zł., i mniejsze po 15 gr. Pocztówki „Gotów“ serja 1 zł.

Z okazji „Święta Młodzieży“ warto zwrócić jej uwagę na propagandę dobrej prasy, gdzie młodzież może wykazać jak najwięcej aktywności i zrobić wiele dobrego dla społeczeństwa.

„Moi poprzednicy błogosławili miecze chrześcijańskich rycerzy, ja wolę ubłagać błogosławieństwo dla pióra katolickiego dziennikarza.

„Gdyby mi przyszło sprzedać moje meble i mój krzyż pasterski dla utrzymania dziennika *La Difesa*, chętniebym to uczynił“.

Powyższe piękne słowa Piusa X świadczą o tem, że wielki ten człowiek zdawał sobie sprawę z tego, jak doniosłą pomocą w akcji katolickiej jest rozwój prasy katolickiej.

Od chwili wypowiedzenia tych słów minęły już lata, ale aktualność ich jest dziś może jeszcze większą, niż wówczas. Dziś pracownicy społeczni zdają sobie doskonale sprawę z tego, że prócz prasy ogólno katolickiej ma ogromne znaczenie prasa specjalna — zwłaszcza organizacyjna, którą oddziaływać można już na poszczególne grupy społeczne.

Jedną z takich grup, na którą szczególną uwagę zwracają obecnie działacze katoliccy — *to młodzież.*

Sprawa stworzenia i ugruntowania w Polsce tak, jak to już zrobiono zagranicą, katolickiej prasy młodzieży jest więc pierwszorzędnej wagi. Prasa ta zresztą już istnieje. Obecnie zaś chodzi tylko o to, by ją poprzeć należycie i zapewnić jej stałe podwaliny bytu.

Zjednoczenie Młodzieży Polskiej (Poznań, Pocztowa 15), centrala ogólno-polska katolickiej organizacji młodzieży pozaszkolnej żeńskiej i mę-

skiej, wydaje od szeregu lat następujące pisma:

Młoda Polka — dla dziewcząt.

Przyjaciel młodzieży — dla chłopców.

Kierownik Stowarzyszeń Młodzieży — dla zarządów.

Miesięczniki te wśród szeregu trudności i przeszkód spełniają ważną misję urabiania młodzieży w duchu katolickim, a przeto ułatwiaja pracę społeczną na terenie parafji, w łonie organizacji skupiającej młodzież w okresie dorastania.

Stąd znaczenie tak zwanego *abonamentu obowiązkowego*, t. j. by każdy członek otrzymywał wzamian za zapłaconą składkę — swój własny egzemplarz gazety organizacyjnej, która systematycznie zaznajamia go z najważniejszemi zagadnieniami życiowemi, pogłębia wykształcenie, uczy godziwej rozrywki umysłowej, a przez to, że obejmuje terytorjalnie całą Polskę, zespala wszystkich czytelników węzłem braterskiej jedności.

To też świadomy znaczenia prasy wogóle każdy pracownik społeczny powinien popierać te poczynania Zjednoczenia Młodzieży Polskiej i szerzyć zrozumienie do czytelnictwa własnej prasy wśród młodzieży samej, jej rodziców, wychowawców i pracodawców.

Nadarza się właśnie znakomita okazja do rozpowszechnienia jednego z organów Z. M. P. — *Przyjaciela Młodzieży*.

Numer listopadowy tego pisma poświęcony jest propagandzie, wyjdzie więc w znacznie powiększonej objętości i bogato ilustrowany, a poświęcony będzie w pierwszym rzędzie tematowi: *My rycerze Chrystusowej Polski*, które to hasło przyświeca tegorocznemu obchodowi „Święta Młodzieży“.

Numer ten dotrzeć powinien do rąk każdego druha, a pozatem do każdego młodzieńca polskiego w każdej parafji, a nawet rozejść się wśród starszego społeczeństwa.

Zeszłoroczne doświadczenia okazały się skutecznemi; bo zeszłoroczny numer listopadowy *Przyjaciela* rozszedł się *w 40.000 egzemplarzy*. W roku obecnym liczba ta powinna wzrość przynajmniej o 20.000 egz.

Stowarzyszenia mają z tej propagandy i zysk finansowy. Nabywać bowiem mogą numer ten po zniżonej cenie, a dochód, otrzymany z rozsprzedaży, przeznacza się na cele oświatowe Stowarzyszenia. Zamówienia nadsyłać należy jak najrychlej, by wydawnictwo zawczasu mogło ustalić nakład.

Duszpasterze parafjalni z pewnością poprą akcję Zjednoczenia Młodzieży Polskiej jak najwydatniej. Propaganda listopadowego numeru *Przyjaciela Młodzieży* niechaj będzie hasłem zapoznania szerokich kół młodzieży z prasą katolicką młodzieży pozaszkolnej oraz wstępem do zaprowadzenia w Stowarzyszeniach abonamentu obowiązkowego. Fundusze Stowarzyszenia, mającego za cel szerzenie oświaty, iść powinny *w pierwszym rzędzie* na czytelnictwo własnej prasy, która wtedy dopiero rozwinie się i wyda naoczne rezultaty, gdy skupi wkoło siebie setki tysięcy czytelników.

Przeciwstawmy zalewowi pism i wydawnictw, deprawujących duszę młodzieży, wzorowe pisma katolickie, do których przedewszystkiem zaliczyć trzeba wydawnictwa Zjednoczenia Młodzieży Polskiej. [1]).

Jerzy Rola.

---

[1]) *I. Warunki odbioru nr. listopadowego „Przyjaciela Młodzieży“.*

1. Dla Stowarzyszeń związkowych i stałych odbiorców w prenumeracie kwartalnej bez podwyższenia abonamentu 15—20 gr.

2. Dla zamawiających osobno numer listopadowy (11): a) w ilości 1—9 1 egz. 40 gr. b) w ilości od 10 egz. wyżej 1 egz. 30 gr.

3. W detalicznej sprzedaży dla propagandy 1 egz. 50 gr.

Dział porad.

W sprawie Trzeciego Zakonu św. Franciszka.

Pyt. — Przed wojną każdy z księży wiedział, że przyjmować do Trzeciego Zakonu św. Franciszka i kierować nim może tylko ten z księży, kto otrzymał na to specjalne upoważnienie od Biskupa. Księża Biskupi zazwyczaj udzielali tego upoważnienia proboszczom; na czem się przy tem opierali, to nas wcale nie obchodziło. Po wojnie, gdy do kraju powróciły Zakony Franciszkańskie, niektórzy z księży zaczęli wątpić, czy nasze obecne przyjmowanie i kierownictwo jest ważne, czy też nie; inni zaś wręcz odmawiają wszelkich kanonicznych podstaw Tercjarstwu w archidiecezji wileńskiej. Wobec tego prosiłbym o łaskawą odpowiedź na następujące pytania:

1-e Czy archidiecezja nasza posiada jakieś specjalne przywileje co do Trzeciego Zakonu św. Franciszka i czy te przywileje trwają, pomimo powrotu Zakonów św. Franciszka do kraju?

2-e Jakie przepisy obowiązują w naszej archidiecezji pod tym względem?

X. A. Ż.

Odp. — Są to jeszcze bardzo niedawne czasy, gdy sprawy Trzeciego Zakonu u nas były szeroko i wyczerpująco omawiane, i dlatego dziwi mię bardzo, że mogły być jakiekolwiek pod tym względem wątpliwości lub różnice zdań. Zmierzając wprost do rzeczy, będę się starał odpowiedzieć na postawione pytania możliwie najkrócej.

1. Dn. 10 sierpnia 1913 r. J. E. Ksiądz Biskup Michalkiewicz, ówczesny Administrator Apostolski diecezji wileńskiej, na specjalnej audjencji otrzymał od papieża Piusa X. obszerną władzę co do Trzecich Zakonów św. Franciszka i św. Dominika. Władza ta miała na względzie gruntowną reformę Tercjarstwa w całej diecezji i dlatego obejmowała ona zasadniczo trzy stadja: a) kasatę całego Tercjarstwa w diecezji, b) pozbawienie wszystkich bez wyjątku osób duchownych prawa przyjmowania do Trzeciego Zakonu oraz zakładania tegoż i c) prawo zakładanie ponownie Trzecich Zakonów w całej diecezji. Władza ta została udzielona Ordynarjuszom wileńskim na zawsze i bez żadnych ograniczeń z wyraźnem ponadto zastrzeżeniem, że nawet obecność Zakonów w kraju ich tej władzy nie pozbawia. Ponadto w temże zarządzeniu papieża Piusa X. powiedziano, że Ordynarjusze wileńscy mają prawo erygowania Trzecich Zakonów na całem terytorjum swej jurysdykcji i upoważniania kleru świeckiego do kierowania temiż zakonami ze wszystkiemi prawami i przywilejami do tego potrzebnemi, nawet w tym wypadku, gdy na temże terytorjum zaistnieją Zakony Franciszkańskie.

Tak rozległe prawa mogą się komuś niepodobać, z tem się zgodzę, lecz one zostały udzielane i przez nikogo dotąd nie cofnięte. Pamiętam jeden charakterystyczny szczegół z owej audjencji. W związku z temi prawami, papież Pius X zaznaczył, że pragnieniem jego było oddawna, aby Trzeci Zakon, jego zakładanie i kierownictwo było w ręku Ordynarjuszy i duszpasterzy parafjalnych.

Wobec tego jasnem jest, że w archidiecezji wileńskiej w stosunku do Tercjarstwa św. Franciszka istnieją całkiem wyjątkowe prawa i przywileje; te prawa i przywileje nie ustały nawet po powrocie do kraju Zakonów pierwszych św. Franciszka. Na mocy tego prawa i zgodnie z kan. 703 § 2 z powołaniem się na kan. 686 § 3 NPW. Ordy-

---

narjusze wileńscy erygują Tercjarstwa św. Franciszka na terytorjum całej archidiecezji i zezwalają odnośnym czynnikom na faktyczną erekcję tegoż i kierownictwo. To prawo mogłoby przestać działać albo przez cofnięcie Stolicy Apostolskiej, albo przez zrzeczenie się Ordynarjuszy. Ani jedno, ani drugie nie nastąpiło.

2. Przepisy, dotyczące Tercjarstwa w archidiecezji wileńskiej zostały opracowane przez specjalną komisję dopiero w roku 1916 i pismem okólnem ówczesnego Księdza Administratora Apostolskiego z dn. 20 marca 1916 roku Nr. 401 podane do wiadomości duchowieństwa całej diecezji. Przepisy te zostały ujęte w 14 paragrafów. Pierwsze trzy paragrafy stanowią prawo przejściowe, to znaczy ogłaszają kasatę Tercjarstwa w całej diecezji, następne zaś obejmują przepisy, dotyczące przyjmowania, zakładania i kierownictwa Tercjarstwa już zreformowanego.

Powyższe pismo okólne, sądzę, można znaleźć w każdem archiwum parafjalnem.

X. A. N.

ARCHIDIOECESANA.

Wilno, dn. 15 listopada 1928 r.

Jest rzeczą pewną, że do odrodzenia religijnego społeczeństwa najbardziej przyczynia się należycie postawione nauczanie kościelne. Nauczanie w szkole i religijne wychowanie młodego pokolenia jest, właściwie, podwaliną tego odrodzenia; na niem będzie się wznosił przyszły gmach społeczności katolickiej. To jednak młode pokolenie żyje i obraca się wśród starszych i, pomimo najlepiej postawionego wychowania w szkole, bardzo często przejmuje się zasadami starszego pokolenia i tąż samą zgubną obojętnością religijną, której ono hołduje. Trzeba więc dążyć wszystkiemi siłami, żeby to starsze pokolenie również kształcić i pod nosić pod względem religijnym, gdyż ono zobojętniałem jest nie dlatego, że tego chce, lecz dlatego, że innem być nie umie i nawet tego nie wie, że innem być trzeba.

Zaradzić temu będą mogły tylko racjonalne nauczanie w kościele i organizacje katolickie, w których na pierwszem miejscu będzie postawione uświadomienie katolickie.

Co się tyczy nauczania, już nieraz ten temat był przez nas poruszany; teraz jednak chcielibyśmy bardziej skonkretyzować to wszystko, co w zakresie nauczania kościelnego mogłoby się wysunąć na czoło.

Jest rzeczą pewną, że nasze społeczeństwo świeckie, nawet ten jego odłam, który nie zrywa w praktyce z Kościołem, jest bardzo słabo uświadomione pod względem religijnym i zupełnie nie umie myśleć i czuć prawdziwie i świadomie po katolicku. Przyczyną tego było — zaniedbanie nauczania religijnego w młodości, wadliwa praktyka w wielu wypadkach w nauczaniu kościelnem i brak odpowiedniej lektury.

Błędów wychowania teraz nie naprawimy. Możemy jednak wiele zrobić jeszcze przez nauczanie kościelne, o ile zerwiemy z praktyką, która ostatniemi czasy zapanowała niemal powszechnie. Czemże bowiem są nasze obecne kazania niedzielne? Najczęściej jest to mniej lub więcej udatnie odtworzone kazanie z *Kazalnicy parafjalnej* lub z gotowych kazań ks. Dąbrowskiego albo improwizacja moralizatorska na wszelkie tematy. Nie można jednak tego nazwać nauczaniem.

Do nauczania prawdziwie katolickiego i kościelnego zaliczyć można tylko takie nauczanie, które słuchaczowi daje jasny, przystępny, we właściwej formie podany przedmiot wiary lub moralności, w aktualnym związku z życiem i warunkami słuchacza, tak by on się stał światłem dla umysłu i nieodzownym imperatywem dla woli. Rodzajem nauczania, które te warunki w sobie zawiera, jest nauka lub kazanie katechizmowe i homilja. Dlatego wprost nieodzowną rzeczą jest obecnie — nawrót do katechizmowego i homilijnego nauczania.

Lecz trzeba pamiętać, że jak jeden, tak i drugi rodzaj, o ile zechcemy go uczynić naprawdę pożytecznym, wymaga bardzo gruntownego przygotowania. O wiele łatwiej powiedzieć kazanie na temat nieokreślony z licznemi dygresjami moralizatorskiemi komunałami ku rozrzewnieniu serc przeczu-

lonych i wrażliwych oczu, niż naukę katechizmową o ściśle określonej prawdzie dogmatycznej, lub moralnej, tembardziej, gdy się ma do wygłoszenia nie jedną oderwaną naukę, lecz całą serję. Żeby jednak słuchacz nasz z takich kazań odnosił prawdziwy pożytek, powinniśmy koniecznie większą zwrócić uwagę na przygotowanie do każdego kazania, a tembardziej do nauki katechizmowej. Tego przygotowania wymaga nietylko pożytek słuchacza, lecz i sama świętość urzędu kaznodziejskiego — wszak to jest *dispensatio verbi Dei*, powinność, przy której *pro Christo... legatione fungimur tamquam Deo exhortante per nos*, jak mówi św. Paweł. Jakiegoż podniesienia duchowego trzeba do tego poselstwa!.. A tego podniesienia nie osiągniemy bez należytego opracowania przedmiotu, z którym stajemy przed audytorjum, mającem prawo posłyszeć od nas prawdziwe *Verbum Dei*, a nie wynalazek naszej ludzkiej słabości i niedołęstwa.

X. A. N.

Ad limina Apostolorum. — D. 11 grudnia rb. JE. Ksiądz Arcybiskup-Metropolita i JE. Ksiądz Biskup-Sufragan odjeżdżają do Rzymu ad limina Apostolorum. Ich Ekscelencje wezmą udział w rozpoczęciu uroczystości jubileuszowych, z powodu pięćdziesięciolecia kapłaństwa Ojca św. w dn. 20 grudnia rb.

Dziesięciolecie niepodległości Polski. — Dwa dni, 10 i 11 listopada, poświęcone zostały w kościołach obchodowi dziesięcioletniej rocznicy odzyskania niepodległości. 10 listopada r. b. w Bazylice Metropolitalnej zostało odprawione nabożeństwo żałobne za poległych w obronie Ojczyzny, w innych zaś kościołach archidiecezji zostały odprawione uroczyste nabożeństwa szkolne. Dnia 11 listopada po wszystkich kościołach, stosownie do zarządzenia Ordynarjatu Arcyb., odbyły się nabożeństwa dziękczynne z kazaniami okolicznościowemi i *Te Deum*. Jednego i drugiego dnia nabożeństwo w Bazylice odprawił J. E. Ksiądz Arcybiskup-Metropolita.

Dzień katolicki w parafji św. Jakóba w Wilnie. — W niedzielę 4 listopada r. b., odbył się w parafji św. Jakóba w Wilnie dzień propagandowy na rzecz akcji katolickiej w parafji. Na uroczystość złożyła się Msza św. pontyfikalna, odprawiona przez J. E. Księdza Arcybiskupa-Metropolitę w asystencji ks. prałata Adama Sawickiego i księży kanoników Jasieńskiego i Lewickiego. Kazanie w czasie Sumy wygłosił ks. kan. Leon Żebrowski. Po Sumie w sali gimnazjum państwowego im. Joachima Lelewela odbyło się walne zebranie Ligi Katolickiej, na którem zostały podane sprawozdania z działalności poszczególnych organizacyj, wchodzących w skład Ligi. Ze sprawozdań dowiedzieliśmy się o wysiłkach działaczy parafjalnych z rozmaitych sfer społecznych, z ks. proboszczem Żarnowskim na czele, w kierunku urzeczywistnienia programu akcji katolickiej, zapoczątkowanej przez J. E. Księdza Arcybiskupa-Metropolitę w archidiecezji wileńskiej. Z górą tysiąc osób wysłuchało w skupieniu tych sprawozdań i przemówienia Arcypasterza, który w gorących słowach zachęcał zebranych do podjęcia akcji społecznej i charytatywnej na terenie parafji. Praca, rozpoczęta niezbyt dawno, nie mogła, oczywiście, zaimponować ogromem swoich wyników, lecz stało się jasnem, co zresztą każdy z obecnych odczuwał, że wysiłek zbiorowy, z myślą przewodnią krzewienia Królestwa Chrystusa na ziemi, ma przed sobą wielkie widoki i wiele może dokonać, a to uświadomienie nie jednego zachęcić mogło do czynnego współudziału w pracy.

Szkoła organistowska w Wilnie. — Od początku roku szkolnego istnieje w Wilnie i działa pod kierunkiem p. prof. W. Kalinowskiego szkoła dla organistów. Jest to niezbędny zakład naukowy dla naszej archidiecezji, zwłaszcza gdy wiemy, że na posady organistowskie, stosownie do zarządzenia J. E. Księdza Arcybiskupa - Metropolity Wileńskiego, będą odtąd przyjmowani tylko tacy kandydaci, którzy się wyligitymują świadectwem z ukończenia tej szkoły. Szkoda wielka, że nie ma ta szkoła takiego poparcia, na jakie zasługuje i jakie mieć powinna. Obecnie jest wprost niezbędnem urządzenie internatu dla uczniów szkoły organistowskiej pod kierunkiem któregoś z

męskich Zgromadzeń zakonnych. Internat musiałby być oparty o pewne subwencje ze strony, tak żeby interniści płacili najwyżej 40 do 50 zł. miesięcznie.

Koło księży prefektów dn. 10 listopada r. b. miało nadzwyczajne zebranie, na którem był omawiany nowy program nauczania religji w szkołach powszechnych, opracowany przez krakowskie Koło księży prefektów. Projekt programu został zreferowany przez ks. prof. L. Puciatę, który też został wydelegowany przez Koło na zjazd księży prefektów, mający się odbyć w tej sprawie dn. 18 listopada r. b. w Krakowie.

Półki z książkami w kościołach. — W celu łatwiejszej propagandy dobrej lektury, za inicjatywą ks. A. Kuleszy, w niektórych kościołach wileńskich, jak np. u św. Ducha, św. Trójcy, św. Jakóba, św. Piotra i Pawła, Bonifratrów, Bazylice i in., zostały wprowadzone półki z książkami, broszurkami i pismami treści religijno-moralnej.

Związek Kapłanów „Unitas". — Na ostatniem posiedzeniu Zarządu Zw. Kapłanów „Unitas" w dn. 29 października rb. przyjęto do wiadomości przekazanie pod zarząd i użytkowanie Związku domu przy ul. Święciańskiej nr. 21 w Wilnie, z zapisu ś. p. ks. Sulżyńskiego, oraz przekazanie, na mocy zarządzenia J. E. Księdza Arcybiskupa-Metropolity, kasy zapomogowej Zarządowi Związku. Odtąd Kurja nie będzie potrącała pięciuzłotówek z ryczałtu, wypłacanego księżom, natomiast mają to czynić Książa Dziekani. Ułatwi to pobieranie składek od tych Księży, którzy z ryczałtu nie otrzymują poborów. Zarząd Sekcji Zapomogowej stanowią obecnie ks. kan. Tadeusz Zawadzki, ks. Michał Michniewicz, i ks. Leonard Rodziewicz. Szczegółowe sprawozdanie ze stanu otrzymanej kasy będzie podany w pierwszym numerze grudniowym.

Pomniki po poległych w walce o niepodległość.—W wielu miejscach, na cmentarzach grzebalnych i przy kościołach w archidiecezji wileńskiej stawiane są obecnie pomniki lub tablice pamiątkowe w murach kościelnych po poległych w walce o niepodległość.

Tablica po ś. p. ks. Piotrowiczu. — Dn. 28 października r. b. została uroczyście poświęcona i odsłonięta przez J. E. Księdza Arcybiskupa-Metropolitę w kościele św. Rafała tablica po ś. p. ks. Stanisławie Piotrowiczu, b. proboszczu tego kościoła, który w roku 1870 spalił na ambonie tak zwany „Trebnik", czyli Rytuał z rosyjskim tekstem, zamiast polskiego.

Akademja ku czci Chrystusa-Króla.— Dn. 28.X. r. b. w sali miejskiej w Wilnie odbyła się Akademja ku czci Chrystusa-Króla, zorganizowana przez wileńską Ligę Katolicką. Z akademji została przesłana hołdownicza depesza do Ojca św., na którą odpowiedział następującej treści depeszą w języku polskim J. Em. Ks. Kard. Gasparri, „Ojciec św. serdecznie dziękuje za hołd akademji ku czci Chrystusa-Króla i przesyła wszystkim jej uczestnikom błogosławieństwo apostolskie". Depesza była adresowana na imię prezesa Ligi, prof. U. S. B. d-ra Fr. Bossowskiego.

Chrześcijański Uniwersytet Robotniczy. — Od dn. 7 listopada r. b. rozpoczęły się zapisy do Chrześcijańskiego Uniwersytetu Robotniczego w Wilnie (Ś-to Jańska 12, lub Metropolitalna 1), prowadzonego przez Stowarzyszenie Młodzieży Akademickiej „Odrodzenie" od lutego 1928 r. Zakres programu Ch. U. R. obejmuje wykłady etyki, języka i literatury polskiej, nauki o Polsce współczesnej wraz z historją, propedeutyki, matematyki, geometrji stosowanej (zwłaszcza dla robotników budowlanych), hygienę, historję ruchu chrześcijańsko-społecznego oraz zasady socjologji. Jednocześnie przewidziane są cykle wykładów z ustawodawstwa robotniczego i aktualnych zagadnień bieżących. Wykłady takie odbywać się będą w niedziele i święta.

Jazno (dek. miorski). — Ostatniemi czasy została erygowana parafja w Jaźnie. Do dotyczasowego beneficjum ziemskiego p. Zofja z Korsaków Bortkiewiczowa dodała jeszcze 10 hektarów. Akt rejentalny został gratisowo sporządzony przez p. notarjusza Jana Klotta, co notujemy z uznaniem.

Ostryna (dek. lidzki).—W Ostrynie ma wkrótce powstać nowa parafja. Do Ostryny zostanie przeniesiony drewniany kościół z

Dziembrowa, budowany przez księcia Eust. Sapiehę.

Skrzybowce v. Murowanka (dek. lidzki). — Starożytny kościół katolicki w Skrzybowcach, po długiem oczekiwaniu, został zwrócony ludności katolickiej. Świątynia ta stanowi jeden z ciekawych zabytków architektury kościelnej, wzniesiony w XVI w. przez Jundziłłów. W wieku XVIII z gruntu odrestaurowana przez Kostrowickich, po rozbiorach uległa zaborowi na rzecz cerkwi prawosławnej. Stoi ona w prawie wyłącznie katolickiej okolicy.

Grodno. — W dn. 6 listopada r. b odbył się w Grodnie jednodniowy kurs instrukcyjno-społeczny dla działaczy katolicko-społecznych, którzy będą brali czynny udział w akcji katolickiej, zwłaszcza w Ligach katolickich. Na kursie obecnych było 80 osób z pośród miejscowej inteligencji. Referaty z dziedziny zasad akcji katolickiej wygłosili specjalnie przybyli z Wilna ks. prałat Ignacy Olszański i ks. Fraciszek Kafarski, sekretarz gen. wileńskiego Związku Młodzieży Polskiej.

Z życia Katolickiego po całym świecie.

Rzym i Włochy. — Swem motu proprio z dn. 30.IX. r. b. Ojciec św. połączył Instytut Biblijny i Studjów Wschodnich z Uniwersytetem papieskim św. Grzegorza (Gregoriana). Wszystkie te trzy zakłady będą stanowiły jedną organiczną całość przy zachowaniu pewnej autonomji. Odtąd Instytut Biblijny otrzymuje też prawo udzielania doktoratów w swoim zakresie. Wzajemny stosunek tych instytucyj naukowych reguluje specjalny statut. — Według najnowszej statystyki watykańskiej, ogólna liczba kapłanów katolickich w krajach chrześcijańskich i niechrześcijańskich wynosi okrągło 310.000 w tem 110.000 misjonarzy. Liczba ta dzieli się pomiędzy 806 biskupów, podporządkowanych 204 arcybiskupom obu obrządków. Ogólny zarząd tej dziedziny jurysdykcji kościelnej znajduje się w ręku Kongregacji Konsystorjalnej w Rzymie, w której skład wchodzi 13 kardynałów. — Uroczystości jubileuszowe Ojca św. zapoczątkowane zostaną oficjalnie w dniu 20-ym grudnia r. b. przez wielką pielgrzymkę medjolańską, która przybędzie do Rzymu na inaugurację nowego seminarjum lombardzkiego na Eskwilinie, naprzeciw Santa Maria Maggiore.—D. 24.X. r. b. umarł w Rzymie Kard. Kajetan de Lai, zastępca Dziekana św. Kolegjum. Urodz. w r. 1853, kapłanem został w r. 1876, w r. 1903 kardynałem, w r. 1911 otrzymał sakrę biskupią. — Dn. 7.XI. r. b. Ojciec św. przyjął na audjencji J. Em. Kard. Hlonda, Prymasa Polski. — Dn. 11.XI. r. b. odbyła się konsekracja J. E. Ks. Karola Chiarlo, arcyb. Amidy, b. audytora Nuncjatury w Warszawie a obecnie Nuncjusza w Boliwji.

Hiszpanja. — Hiszpański dziennik katolicki *El Debate* zorganizował przed trzema laty po raz pierwszy systematyczne kursy dziennikarskie, których zadaniem jest przygotować dla prasy katolickiej zastęp odpowiednich sił fachowych. Szczęśliwa ta inicjatywa, spotkała się w społeczeństwie katolickiem Hiszpanji z jaknajgorętszem przyjęciem a dziś trzyletni bilans pracy wykazuje nietylko jej pożyteczność ale i niezwykłą owocność. W roku bieżącym wykładany będzie cały szereg nowych przedmiotów. Kursy otrzymały sześć nowych stypendjów. Kierownictwo uczelni, przyjmując nowych kandydatów, zwraca głównie uwagę na ich intelektualne, moralne i religijne właściwości.

Francja. — Dnia 20 października r. b. J. Em. Ks. Kardynał Dubois, Arcybiskup Paryża, obchodził swój złoty jubileusz kapłański. — Biskup z La Rochelle, Mgr. Curien, który zaprotestował w specjalnym liście, utrzymanym w nadwyraz godnym tonie, przeciwko wznoszeniu pomnika wrogowi Kościoła, Emilowi Combes'owi, zarządził, aby w dniu odsłonięcia tego pomnika we wszystkich kościołach jego diecezji odmówiono psalm *Miserere* z trzykrotnem wezwaniem *Parce Domine.* Ludność katolicka projekt wzniesienia pomnika Combes'owi przyjęła z oburzeniem, jak wiadomo bowiem minister ten doprowadził do zerwania pomiędzy Francją a Stolicą Apostolską i wygnania

z kraju licznych kongregacyj zakonnych. — Jak donosi *La Croix* z Lavaur (Tarn), niejaka Paulina Causse, która od trzynastu lat nie podnosiła się z łóżka z powodu choroby nóg, została uzdrowiona po powrocie z pielgrzymki do Lourdes na święto Matki Boskiej Różańcowej. Fakt ten został stwierdzony przez lekarza uzdrowionej

Belgja. — Prasa w Belgji zajmuje się z ożywieniem 55-ym dorocznym kongresem Związku wszystkich organizacyj katolickich Belgji, który odbył się w Brugge. Kongresowi temu, ze względu na zbliżające się wybory do ciał ustawodawczych, przypisuje się wielkie znaczenie. Obradom przewodniczył exminister Segers, który w przemówieniu swem zaznaczył, że kongres ten „winien stać się wezwaniem do działalności politycznej, jakiej w przeszłości jeszcze nie znano". Gdyby wielki działacz społeczny, Woeste, żył jeszcze, z pewnością powiedziałby, że nigdy nie było jeszcze chwili odpowiedniejszej, jak obecna, do przywrócenia partji jej wielkości. Ostatnie wybory do rad generalnych wskazują, że głosy katolickie są w stadjum zwiększania się. Jeżeli wszyscy katolicy kraju—Flamandczycy i Wallonowie, chłopi, robotnicy i pracownicy umysłowi, zrozumieją swój obowiązek, wówczas pomyślny wynik wyborów stanie się faktem.

Austrja. — Ostatniemi czasy odbyło się w Wiedniu 16 cie zgromadzeń, zwołanych przez katolicki Związek Ludowy i inne Stowarzyszenia katolickie, na których uchwalono stanowczy protest przeciw zapowiedzianym przez wolnomularstwo zamachom na procesje katolickie. Ten żywiołowy odruch katolickiego Wiednia wskazuje, że katolicy Austrji nie myślą patrzeć dłużej bezczynnie na prowokacje wolnomularskie i socjalistyczne, które przebrały już wszelką miarę. Żywiołowy protest katolików przywiódł wolnomularzy do opamiętania. *Reichpost* ogłosił zawiadomienie zarządu Związku wolnomyślicieli w Wiedniu, który odwołał zapowiedziany na 30 maja 1929 r. (dzień Bożego Ciała) pochód wolnomyślnych z tem, że w razie „potrzeby" urządzi ten pochód w terminie, uznanym za wskazany. — Monumentalne dzieło Pastora, *Historja Papiestwa,* jak się okazuje zostało przez niego ukończone przed śmiercią i zostawione w rękopisie, który posiada instytucja wydawnicza Herdera.

Rumunja. — Projekt konkordatu, nad którym prace ukończone zostały już w maju 1927 r., ma być przedłożony parlamentowi do ratyfikacji jeszcze w czasie bieżącej sesji jesiennej. Decyzja ta nastąpiła wskutek wyraźnego życzenia Stolicy Apostolskiej, która nie może czekać dłużej na akt, wprowadzający w życie konkordat.

Niemcy. — Wobec niezwykle pomyślnego rozwoju pracy misyjnej, katolicy niemieccy postanowili otworzyć własny medyczny instytut misyjny. Książę Alojzy Löwenstein zwrócił się do wszystkich Niemców wyznania katolickiego, by pomogli urzeczywistnić ten zamiar. Wzniesienie nowych budowli będzie wymagało znacznych sum, których zebranie napotka na wielkie trudności. Instytut postanowił wypuścić obligacje po sto marek i prosi wszystkich katolików, a zwłaszcza akademików i inteligencję, by, w miarę możności, nabywali jedną lub więcej obligacyj i w ten sposób przyczynili się do stworzenia wielkiej instytucji religijnej.

Litwa.—Episkopat litewski odbył w początku sierpnia r. b. wspólną konferencję, Komunikat konferencji obejmuje 6 punktów. Na konferencji omawiane były sprawy akcji katolickiej, jubileuszu kapłaństwa Ojca św., wydziału teologicznego na uniwersytecie kowieńskim, reformy Rytuału i t. p. Pomiędzy innemi uchwalono zorganizowanie narodowej pielgrzymki litewskiej do Rzymu z racji 50-lecia kapłaństwa Ojca św.

Meksyk. — Nowy prowizoryczny prezydent Meksyku, Portes Gil, wstępuje w ślady swego poprzednika Calles'a. Na wyraźny jego rozkaz aresztowano w Inatajuato czternaście zakonnic, oskarżonych o okazywanie pomocy powstańcom. Zakonnice te zostały wygnane z kraju. — Z pobytu w Rzymie Arcybiskupa z Morelia, ks. Ruiz y Flores, pisma wnioskują, że możliwem jest ułożenie jakiegoś modus vivendi pomiędzy rządem a Kościołem, podobno nawet w krótkim czasie.

Z życia Katolickiego w Kraju.

Archidiecezje gnieźn. i poznańska.— W niedzielę 28 X. r. b. Poznań był świadkiem i uczęstnikiem wspaniałej manifestacji katolickiej, organizowanej przez sześć związków diecezjalnych, prowadzących akcję katolicką: Ligę Katolicką, Katolicki Związek Robotników Polskich, Związek Kobiet Pracujących, Związki Młodzieży Polskiej, Związek Młodych Polek i Związek Towarzystw Dobroczynnych „Caritas". O godzinie punktualnie 12-ej ks. Rankowski odprawił uroczystą Sumę, poczem do olbrzymich tłumów przemówił ks. infułat Stanisław Adamski o znaczeniu Akcji Katolickiej. O g. 12,45 wyruszył imponujący pochód wszystkich organizacyj katolickich w Poznaniu w liczbie około 15-tu tysięcy uczęstników z blisko 500 sztandarami do kościoła kolegjaty poznańskiej św. Marji Magdaleny. Na ulicach miasta zebrało się około stu tysięcy osób, żywo wyrażających uczucia solidarności z biorącymi udział w manifestacji. Uroczystość zakończyła się w kolegjacie przemówieniem ks. prałata Prądzyńskiego i błogosławieństwem pasterskiem, którego udzielił J.E. Ks. Biskup Radoński.

Archidiezezja lwowska. — JE. Arcybiskup-Metropolita lwowski, jak niemal wszyscy Biskupi Polski, z okazji 10-tej rocznicy odzyskania niepodległości, ogłosił list pasterski do duchowieństwa i wiernych. — W roku 1930 odbędzie się synod archidiecezji lwowskiej.

Archidiecezja krakowska. — Od 5 do 9 listopada rb. odbył się w Krakowie wszechpolski kurs duszpasterski, zorganizowany przez Zarząd Zw. Kapłanów archid. krakowskiej „Unitas". Obecny kurs miał na celu omówienie sprawy moralności katolickiej; to też druga część kursu była poświęcona wyłącznie tej kwestji, gdy pierwsza miała na względzie ogólne zagadnienia w pracy duszpasterskiej. W kursie wzięło udział przeszło 230 księży, zatrudnionych w duszpasterstwie z całej Rzeczypospolitej. Pożytek takiego kursu jest bardzo wielki. Pomijając treść referatów co do ich strony pouczającej, samo zajęcie się w ciągu dni kilku sprawami pasterzowania obudza w duszpasterzach większe zamiłowanie do swoich obowiązków, zaostrza czujność na niezliczone niebezpieczeństwa, grożące ich owczarniom, dodaje otuchy w pracy i znojach. Niezwykle umiejętne przygotowanie kursu pod każdym względem, posunięte do najdrobniejszych szczegółów mieszkaniowych, bardzo ułatwiło uczęstnikom kursów korzystanie z nich. Życzliwy stosunek J. E. Księcia-Metropolity Sapiehy do zjazdu, głębokie i mądre wskazówki podane w przemówieniu wytworzyły wysoką atmosferę wśród uczęstników, a gościnne przyjęcie w pałacu arcybiskupim, nacechowane prawdziwą ojcowską serdecznością Dostojnego Gospodarza, podbiło serca wszystkich biorących udział w kursie. To też kurs ten wywarł prawdziwie niezatarte wrażenie, które nie przejdzie bez pożytku dla wysokiej idei duszpasterstwa. Organizatorzy kursu obiecali wszystkie referaty, jak i wynik dyskusyj po nich, ogłosić drukiem w krótkim czasie. — Dn. 6 listopada rb. odbyło się posiedzenie Głównej Rady dla spraw Trzeciego Zakonu św. Franciszka w całej Polsce.

Archidiecezja warszawska.—W dniach 2-4 listopada rb. odbył się w Warszawie II Zjazd Akademickich Kół Misyjnych. Związek Akademickich Kół Misyjnych łączy poszczególne Koła misyjne, które przed dwoma laty podjęły energiczną pracę nad zorganizowaniem i przygotowaniem młodzieży polskiej do wielkich obowiązków misyjnych, stojących przed naszą Ojczyzną. — Dn. 9 listopada r.b. odbyło się poświęcenie i uruchomienie nowej Szkoły Graficznej Zgromadzenia Księży Salezjanów. Aktu poświęcenia dokonał J. Em. Ks. Kard. Kakowski.— W dniu 17 bm. upływa 10 lat od chwili, gdy JE. Biskup polowy Dr. Gall otrzymał z rąk J. Em. Kardynała Kakowskiego sakrę biskupią i powołany został na Biskupa-Sufragana warszawskiego. Nominacja zastała go na stanowisku regensa seminarjum duchownego w Warszawie. — Stowarzyszenie Młodzieży Akademickiej „Juventus Christiana" urządza w dniach od 2 do 8 grudnia r. b. Tydzień wychowawczo-społecz-

ny. Aktualne zagadnienia społeczne i wychowawcze w świetle nauki Chrystusa i Kościoła przedstawią: JE. Ks. Arcybiskup Teodorowicz, p. Błażejewicz, ks. prof. Borowski, p. Koperska, prof. Lewicki i hr. M. Sobański. Odczyty odbywać się będą w dn. 2—8 grudnia rb. w sali „Theologicum" przy ul. Traugutta 1, o g. 20-ej. Wstęp 1 zł., abonament 3 zł. -- W dd. 19—24 listopada r. b. odbył się w Warszawie tydzień Filozoficzno-Religijny młodzieży akademickiej.

Diecezja lubelska. — J. E. Ks. Biskup Fulman obchodzi w roku bieżących 10-lecie swego pasterzowania. 17 listopada odbyły się z tej racji różne uroczystości w Lublinie.

Diecezja łódzka. — Dzięki zabiegom JE. Ks. Biskupa W. Tymienieckiego, protektora Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej, został nabyty czteromorgowy obszar lasu w Łagiewnikach, gdzie stanął dom zdrowia pod nazwą „Juwenat", urządzony według nowoczesnych potrzeb domu społecznego: posiada wielką salę gimnastyczno-sportową, rekreacyjną, bibljoteczną, sypialnie, kuchnie i t. d. Dom zdrowia w letnich miesiącach służyć będzie jako kolonja letnia, w inne pory roku zaś — jako uzdrowisko potrzebującej wypoczynku młodzieży. — Związek Młodzieży Polskiej diecezji łódzkiej, pragnąc przygotować pracowników społecznych po wsiach, organizuje miesięczny, bezpłatny kurs dla młodzieży wiejskiej i małomiasteczkowej w Łodzi. Kurs ten obejmować będzie działy: organizacyjny, kulturalno-oświatowy i wychowania fizycznego. Kursiści w wolnym czasie zwiedzać będą instytucje społeczne i kulturalno-oświatowe, szkoły, warsztaty pracy, galerję sztuki, ponadto będą brali czynny udział w pracach łódzkich Stowarzyszeń Młodzieży Polskiej. Kursiści otrzymają w Łodzi mieszkanie i życie bezpłatnie. Opłacać będą jedynie przejazdy kolejowe. Kursy rozpoczęły się 19 listopada r. b. — 17 i 18 listopada r. b. odbył się kurs duszpasterski.

Diecezja łomżyńska. — Po znanych uchwałach w Sejmie i Senacie o skasowaniu rozporządzenia p. min. Bartla w sprawie nauki religji i praktyk religijnych, wydał Biskup Łomżyński list pasterski do diecezjan, w którym wskazał na to, jak szybko się sprawdziły jego przewidywania o usposobieniu stronnictw wywrotowych, wrogiem dla wiary i Kościoła. W liście tym wspomniał także o antykatolickiem stanowisku naczelnych władz związku polskiego nauczycielstwa szkół powszechnych i dał takie wskazówki swoim diecezjanom. „Ponieważ t. zw. związek polskiego nauczycielstwa szkół powszechnych opanowany jest w sferach kierujących nim przez osoby, zwalczające religijny wpływ Kościoła na szkołę, a do związku tego należy wielu nauczycieli, winni rodzice zwrócić baczną uwagę na to, czy dzisiejszy wpływ ich szkoły jest zgodny z religijnemi potrzebami dzieci".

Diecezja pińska. — Dn. 18 października r. b. wyjechał z Pińska do Rzymu „ad limina Apostolorum" J. E. Ks. Biskup Łoziński, żegnany serdecznie przez miejscowe duchowieństwo, przedstawicieli miasta, wojskowości i policji. Powrót nastąpi w połowie listopada.

OD REDAKCJI.

Zbliżamy się znowu ku końcowi roku wydawniczego. Przy tem zawsze powstają myśli i zamiary, żeby wydawnictwo nasze uczynić coraz więcej zajmującem, bardziej aktualnem i przez to więcej pożytecznem. Z tą samą myślą i teraz się nosimy. Lecz sama Redakcja nie może wszystkiemu podołać i byłaby zresztą *judex in propria causa*. Dlatego najuprzejmiej prosimy wszystkich Przewielebnych Księży o nadesłanie łaskawych uwag, wskazówek i żądań, coby Ich zdaniem należało zmienić, ująć, dodać, poprawić. Redakcja, w miarę możności, będzie się starała do tych wskazówek zastosować.

Redakcja.

Od Administracji.

Administracja uprzejmie prosi o nadsyłanie prenumeraty **za rok 1928**, gdyż do 15 grudnia r. b. muszą być zakończone rachunki.

Drukowane za zezwoleniem Ordynarjatu Arcybiskupiego.

Redaktor i Wydawca

Ks. LEON ŻEBROWSKI
Kan. Kapit. Metrop.

DRUK JÓZEFA ZAWADZKIEGO W WILNIE.